

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Підручник

Полтава
2018

УДК [658.15:336:005.934] (075.8)

У 66

Рекомендовано до друку
Вченою радою Полтавського
національного технічного
університету імені Юрія
Кондратюка (протокол № 5
від 5 жовтня 2017 року).

Рецензенти: **Т.В. Момот**, доктор екон. наук, професор,
Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова

Є.І. Овчаренко, доктор екон. наук, доцент,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля (м. Сєверодонецьк)

Є.М. Рудніченко, доктор екон. наук, доцент,
Хмельницький національний університет

У 66 **Управління фінансово-економічною безпекою:** [підручник] /
[Г.В. Козаченко, С.В. Онищенко, Т.М. Завора]; за заг. ред.
В.О. Онищенка та Г.В. Козаченко. – Полтава: ПолтНТУ, 2018. –
530 с.

ISBN 978-966-616-173-7

У підручнику подано зміст основних курсів магістерської програми «Управління фінансово-економічною безпекою»: організація та управління системою економічної безпеки підприємства, організація та управління інформаційно-аналітичним забезпеченням фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання, організація та управління майновою й особистою безпекою підприємця; містяться контрольні питання, практичні завдання відповідно до окремих тем курсів. Підручник орієнтований на **викладачів, студентів та аспірантів управлінських і економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також на широке коло читачів, які цікавляться питаннями оцінювання та забезпечення економічної безпеки (держави, регіону, підприємства).**

УДК [658.15:336:005.934] (075.8)

ISBN 978-966-616-173-7

@ Онищенко В.О., Козаченко Г.В.,
Онищенко С.В., Завора Т.М.

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT

TEXTBOOK

Poltava
2018

UDC [658.15:336:005.934] (075.8)

U 66

Recommended for publication by
the Academic Council of Poltava
National Technical Yuri
Kondratyuk University
(Record №.5, October 5, 2017).

Reviewers: **T.V. Momot**, Doctor of Economic Sciences, full professor, O.M.Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv;
E.I. Ovcharenko, Doctor of Economic Sciences, associate professor, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, (Severodonetsk);
E.M. Rudnichenko, Doctor of Economic Sciences, associate professor, Khmelnytskyi National University.

U 66 Financial and Economic Security Management: [text-book] / [H.V. Kozachenko, S.V. Onyshchenko, T.M. Zavora]; under the general editorship V.O. Onyshchenko and H.V. Kozachenko. – Poltava: PoltNTU, 2018. – 530 p.

ISBN 978-966-616-173-7

The textbook comprises the content of master program courses on “Financial and Economic Security Management”: organizing and managing enterprise economic security system, organizing and managing informational and analytical support of business entities financial and economic security, organizing and managing an entrepreneur property and personal security; it also contains test questions and drills according to separate course topics. The textbook is intended for teachers, undergraduate and postgraduate university students of managerial and economic specialties as well as wide readership interested in issues of economic security evaluating and providing (in terms of a state, region and enterprise).

UDC [658.15:336:005.934] (075.8)

ISBN 978-966-616-173-7   © Onyshchenko V.O., Kozachenko H.V.,
Onyshchenko S.V., Zavora T.M.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	21
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	27
Тема 1. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНА КАТЕГОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ	27
1.1. Безпека як потреба та властивість об'єкта, як універсальна комплексна міждисциплінарна категорія	27
1.2. Економічна безпекологія як галузь безпекології.....	30
1.3. Причини й чинники, що зумовили актуалізацію економічної безпекології	34
Висновки та узагальнення	39
Контрольні питання	39
Використана література	40
Тема 2. ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ	41
2.1. Основні елементи понятійно-категоріального апарату економічної безпекології	41
2.2. Атрибути поняття «економічна безпека підприємства»	43
Висновки та узагальнення	46
Контрольні питання	47
Використана література	47
Тема 3. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ДО ТЛУМАЧЕННЯ	49
3.1. Основні підходи до тлумачення змісту поняття «економічна безпека підприємства»	49
3.2. Захисний підхід до тлумачення економічної безпеки підприємства	54
3.3. Ресурсний підхід до тлумачення економічної безпеки підприємства	55
3.4. Гармонізаційний підхід до тлумачення економічної безпеки підприємства	57
3.5. Вузькофункціональний підхід до тлумачення економічної безпеки підприємства	59
Висновки та узагальнення	60
Контрольні питання	61
Використана література	62
Тема 4. ЗАГРОЗИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У ЗАХИСНОМУ ПІДХОДІ	63
4.1. Еволюція захисного підходу в економічній безпекології	63

4.2. Загроза та захист як головні категорії захисного підходу в економічній безпекології.....	65
4.3. Основні загрози підприємству та його діяльності у вітчизняній економіці	67
Висновки та узагальнення	73
Контрольні питання	74
Практичні завдання	74
Використана література	78
Тема 5. СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ПРИЗНАЧЕННЯ, ФУНКЦІЇ, ВЛАСТИВОСТІ	80
5.1. Підходи до побудови системи економічної безпеки підприємства	80
5.2. Система економічної безпеки підприємства: призначення та властивості.....	84
5.3. Завдання й функції системи економічної безпеки підприємства	87
Висновки та узагальнення	89
Контрольні питання	91
Практичні завдання	91
Використана література	92
Тема 6. СТРУКТУРА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	95
6.1. Структура як характеристика системи	95
6.2. Структура системи економічної безпеки підприємства за функціональним підходом	97
6.3. Структура системи економічної безпеки підприємства за об'єктно-суб'єктним підходом	105
6.4. Ресурси та способи захисту в системі економічної безпеки підприємства	109
Висновки та узагальнення	110
Контрольні питання	111
Практичні завдання	112
Використана література	112
Тема 7. СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: СТАТУС, ДЕТЕРМІНАНТИ, РЕЖИМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ.....	114
7.1. Статус системи економічної безпеки підприємства у системі управління ним	114
7.2. Детермінанти системи економічної безпеки підприємства.....	117
7.3. Режими функціонування системи економічної безпеки підприємства	123

7.4. Концепція побудови системи економічної безпеки підприємства	124
Висновки та узагальнення	125
Контрольні питання	126
Практичні завдання	127
Використана література	128
Тема 8. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	130
8.1. Призначення оцінок економічної безпеки підприємства	130
8.2. Основні підходи до оцінювання економічної безпеки (держави, підприємства)	131
8.3. Методика оцінювання економічної безпеки підприємства за функціональним підходом	138
8.4. Методика оцінювання економічної безпеки підприємства за індикаторним підходом	146
8.5. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України	149
Висновки та узагальнення	152
Контрольні питання	152
Практичні завдання	153
Використана література	154
Тема 9. ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	156
9.1. Поняття «об'єктивізація системи економічної безпеки підприємства»	156
9.2. Відмінності системи економічної безпеки підприємства та його структурного підрозділу з економічної безпеки	159
9.3. Структурний підрозділ з економічної безпеки підприємства як суб'єкт об'єктивізації його системи економічної безпеки	161
Висновки та узагальнення	172
Контрольні запитання	173
Практичні завдання	174
Використана література	175
Тема 10. КОМПЕТЕНЦІЇ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	177
10.1. Імплементация структурного підрозділу з економічної безпеки до системи управління підприємством	177
10.2. Компетенції структурного підрозділу з економічної безпеки підприємства	181
Висновки та узагальнення	188
Контрольні питання	189

Практичні завдання	190
Використана література	191
Тема 11. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	193
11.1. Структура підрозділу з економічної безпеки підприємства.....	193
11.2. Регламент структурного підрозділу з економічної безпеки підприємства	196
Висновки та узагальнення	199
Контрольні питання	200
Практичні завдання	201
Використана література	202
Додатки.....	204
Тема 12. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	217
12.1. Зміст поняття «ефективність»	217
12.2. Оцінювання ефективності діяльності структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки.....	219
12.3. Технології оцінювання співробітників структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки.....	224
Висновки та узагальнення	230
Контрольні питання	230
Практичні завдання	231
Використана література	233
Рекомендована література.....	233
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	235
Тема 1. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ КОМПОНЕНТИ	235
1.1. Інформаційно-аналітична діяльність: поняття, об'єкт, суб'єкт, засоби діяльності, мета	235
1.2. Принципи та функції інформаційно-аналітичної роботи ...	238
1.3. Ситуація як предмет інформаційно-аналітичної діяльності	243
1.4. Процес та засоби інформаційно-аналітичної діяльності	244
Висновки та узагальнення	248
Контрольні питання	249

Використана література	249
Тема 2. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	252
2.1. Основні поняття та категорії фінансово-економічної безпеки	252
2.2. Суть і поняття інформації, її класифікація й основні види	256
2.3. Цілі та завдання інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	263
Висновки та узагальнення	265
Контрольні питання	266
Використана література	267
ТЕМА 3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	272
3.1. Інформаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: склад, види, класифікація	272
3.2. Склад та елементи фінансової звітності	275
3.3. Якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки	281
3.4. Розкриття інформації у фінансовій звітності	282
Висновки та узагальнення	285
Контрольні питання	286
Використана література	286
ТЕМА 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ..	288
4.1. Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.....	288
4.2. Організація й ведення бухгалтерського обліку	289
4.3. Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку.....	291
4.4. Облікова політика як елемент системи організації інформаційного забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства	293
4.5. Інвентаризація активів і зобов'язань підприємства: об'єкти, періодичність проведення	303
4.6. Організація та основні правила проведення інвентаризації.....	306
4.7. Перевірка й оформлення результатів інвентаризації	313
Висновки та узагальнення	315

Контрольні запитання	316
Використана література	317
Тема 5. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	319
5.1. Загальна характеристика методології інформаційно-аналітичної діяльності	319
5.2. Характеристика загальних методів інформаційно-аналітичної діяльності	322
5.3. Сукупність методів аналізу і синтезу в процесі інформаційно-аналітичної діяльності	330
Висновки та узагальнення	333
Контрольні питання	334
Використана література	335
Тема 6. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	337
6.1. Методика комплексного порівняльного рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства	337
6.1.1. Метод сум	340
6.1.2. Метод балів	341
6.1.3. Метод відстаней	342
6.1.4. Ранжування підприємств	345
6.2. Оцінювання постачальників за важливістю критеріїв	346
6.3. Використання методичного апарату в оперативному плануванні підприємства	348
Висновки та узагальнення	351
Контрольні питання	352
Використана література	352
Тема 7. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ	354
7.1. Поняття та ознаки комерційної таємниці. Об'єкти й суб'єкти права власності на комерційну таємницю ..	354
7.2. Система правового захисту комерційної таємниці підприємства, її елементи та складові	358
7.3. Юридичне закріплення права підприємства на комерційну таємницю	361
7.4. Визначення відомостей, що складають комерційну таємницю підприємства	365
7.5. Допуск та доступ до комерційної таємниці	369
7.6. Правове регулювання порядку збереження комерційної таємниці при укладанні господарських договорів, веденні ділових переговорів	375

Висновки та узагальнення	376
Контрольні питання	377
Використана література	378
Тема 8. ЕКОНОМІЧНА РОЗВІДКА	380
8.1. Роль економічної розвідки у конкурентній боротьбі	380
8.2. Організація та ефективність економічної розвідки	383
8.3. Методи збирання інформації	387
8.4. Канали витікання інформації	390
8.5. Дані про ділових партнерів та конкурентів	392
8.6. Засоби збирання інформації	393
Висновки та узагальнення	396
Контрольні питання	397
Використана література	398
Тема 9. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ..	399
9.1. Загальні положення і класифікація заходів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	399
9.2. Завдання щодо забезпечення захисту підприємництва в Україні	401
9.3. Служба економічної безпеки підприємства	402
9.4. Способи захисту від економічного шпигунства	404
Висновки та узагальнення	408
Контрольні питання	409
Використана література	409
Рекомендована література	410
Додатки	416

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МАЙНОВОЮ ТА ОСОБИСТОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМЦЯ .....

448

ТЕМА 1. ОСНОВИ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМЦЯ	448
1.1. Безпека підприємства	448
1.2. Особиста безпека підприємця	454
1.3. Заходи щодо забезпечення особистої безпеки у випадках загроз життю підприємця	456
1.4. Правила особистої безпеки підприємця	457
Висновки та узагальнення	461
Контрольні питання	462
Використана література	463
Тема 2. СТАНДАРТИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	464
2.1. Об'єкти захисту у підприємницькій діяльності	464

2.2. Стандарти безпеки у безпекозабезпечувальній діяльності підприємства	466
2.3. Інформація як особливий об'єкт захисту	468
2.4. Міжнародні стандарти інформаційної безпеки	474
Висновки та узагальнення	476
Контрольні питання	477
Використана література	477
Тема 3. РОБОТА З ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО БЕЗПЕКИ	479
3.1. Безпека персоналу підприємства та напрями її забезпечення	479
3.2. Підрозділ підприємства з безпеки, цілі і завдання його діяльності	486
3.3. Засоби та методи забезпечення безпеки персоналу підприємства	488
Висновки та узагальнення	490
Контрольні питання	491
Використана література	491
Тема 4. КАДРОВА БЕЗПЕКА ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	493
4.1. Кадри підприємства як джерело загроз його економічній безпеці	493
4.2. Етапи і процедури відбору персоналу підприємства	500
4.3. Функції та завдання кадрової служби у забезпеченні економічної безпеки підприємства	505
Висновки та узагальнення	511
Контрольні питання	511
Практичні завдання	512
Використана література	513
Тема 5. ЗАХИСТ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА	514
5.1. Майно підприємства як об'єкт захисту	514
5.2. Фізичний захист майна (активів) підприємства	516
5.3. Попередження рейдерських захоплень активів підприємства	517
5.4. Захисні механізми протидії рейдерству	522
Висновки та узагальнення	527
Контрольні питання	527
Практичні завдання	528
Використана література	529
Рекомендована література	529

CONTENT

INTRODUCTION	21
SECTION 1. ORGANIZING AND MANAGING ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM.....	27
CHAPTER 1. ECONOMIC SECURITY AS THE MAIN CATEGORY OF ECONOMIC SECURITY STUDY	27
1.1. Security as an object's need and characteristic, as well as a universal complex interdisciplinary category	27
1.2. Economic security study as a branch of security study	30
1.3. Reasons and factors causing actualization of economic security study	34
Summary and Conclusions	39
Test questions.....	39
References.....	40
CHAPTER 2. ECONOMIC SECURITY STUDY FRAMEWORK OF CATEGORIES AND CONCEPTS	41
2.1. Main elements of economic security study framework of categories and concepts	41
2.2. Attributes of "enterprise economic security" notion	43
Summary and Conclusions	46
Test questions.....	47
References.....	47
CHAPTER 3. ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY: INTERPRETIVE APPROACH	49
3.1. Main approaches to interpreting the notion of "enterprise economic security"	49
3.2. Protective approach to interpreting enterprise economic security	54
3.3. Resource approach to interpreting enterprise economic security	55
3.4. Harmonization approach to interpreting enterprise economic security	57
3.5. Niche approach to interpreting enterprise economic security	59
Summary and Conclusions	60
Test questions.....	61
References.....	62
CHAPTER 4. THREATS TO ENTERPRISE ACTIVITY UNDER PROTECTIVE APPROACH	63
4.1. Evolution of protective approach in economic security study	63
4.2. Threat and protection as main categories of safeguarding approach in economic ecosecurity	65

4.3. Main threats for enterprise and its activity in domestic economy	67	
Summary and conclusions.....	73	
Control questions	74	
Drills	74	
References.....	78	
CHAPTER 5. ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM: PURPOSE, FUNCTIONS, PROPERTIES		80
5.1. Approaches to developing enterprise economic security system.....	80	
5.2. Enterprise economic security system: purpose and properties	84	
5.3. Tasks and functions of enterprise economic security system	87	
Summary and conclusions.....	89	
Control questions	91	
Drills	91	
References.....	92	
CHAPTER 6. STRUCTURE OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM.....		95
6.1. Structure as system characteristic.....	95	
6.2. Structure of enterprise economic security system according to functional approach.....	97	
6.3. Structure of enterprise economic security system according to subject-object approach.....	105	
6.4. Resources and protection techniques in enterprise economic security system	109	
Summary and conclusions.....	110	
Control questions	111	
Drills	112	
References.....	112	
CHAPTER 7. ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM: STATUS, DETERMINANTS, OPERATING MODES, CONSTRUCTION CONCEPT		114
7.1. Status of enterprise economic security system in its management system.....	114	
7.2. Determinants of enterprise economic security system	117	
7.3. Operating modes of enterprise economic security system	123	
7.4. Construction concept of enterprise economic security system	124	
Summary and conclusions.....	125	
Test questions.....	126	
Drills	127	
References.....	128	

CHAPTER 8. ASSESSING ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY	130
8.1. Purpose of assessing enterprise economic security system.....	130
8.2. Main approaches to assessing economic security (state, enterprise).....	131
8.3. Methodology for assessing enterprise economic security system according to functional approach	138
8.4. Methodology for assessing enterprise economic security system according to indicator approach	146
8.5. Methodological recommendations for calculation Ukraine's economic security level.....	149
Summary and conclusions.....	152
Test questions.....	152
Drills	153
References.....	154
CHAPTER 9. OBJECTIVIZATION OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM	156
9.1. Concept of "Objectivization of enterprise economic security system"	156
9.2. Differences in enterprise economic security system and its structural subdivision on economic security"	159
9.3. Structural subdivision on enterprise economic security as objectivization subject of its economic security system	161
Summary and conclusions.....	172
Test questions.....	173
Drills	174
References.....	175
CHAPTER 10. COMPETENCES OF STRUCTURAL SUBDIVISION ON ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY	177
10.1. Implementation of structural subdivision on economic security to enterprise management system.....	177
10.2. Competences on structural subdivision on enterprise economic security.....	181
Summary and conclusions.....	188
Test questions.....	189
Drills	190
References.....	191
CHAPTER 11. ORGANIZATIONAL ACTIVITY PROVIDING OF THE ECONOMIC SECURITY BUSINESS UNIT	193
11.1. Structure of enterprise economic security business subdivision	193
11.2. Bylaws of enterprise economic security business subdivision	196
Summary and conclusions.....	199

Test questions	200
Drills	201
References	202
Appendix	204
CHAPTER 12. ASSESSMENT OF ACTIVITY EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY STRUCTURAL SUBDIVISION	
12.1. Concept of “effectiveness”	217
12.2. Assessment of activity effectiveness of enterprise economic security structural subdivision	219
12.3. Techniques of employees assessment at enterprise economic security structural subdivision	224
Summary and references	230
Test questions	230
Drills	231
References	233
Recommended literature	233
SECTION 2. ORGANIZING AND MANAGING INFORMATIONAL AND ANALITICAL SUPPLY OF BUSINESS ENTITIES FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY	
235	
CHAPTER 1. INFORMATION ANALYSIS ACTIVITY AND ITS CONSTITUENTS	
235	
1.1. Information analysis activity: concept, object, subject, means of activity, targets	235
1.2. Information analysis work principles and functions	238
1.3. Situation as an object of information analyses activity	243
1.4. Information analysis activity process and means	244
Summary and references	248
Test questions and drills	249
References	249
CHAPTER 2. FUNDAMENTALS OF BUSINESS ENTITY FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT	
252	
2.1. Basic concepts and categories of financial and economic security	252
2.2. The essence and concept of information, its classification and main types	256
2.3. Aims and objectives of information and analytical support of enterprise financial and economic security	263
Summary and conclusions	265
Test questions and drills	266

References.....	267
CHAPTER 3. BUSINESS ENTITY FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY INFORMATION SUPPORT	272
3.1. Information support of financial and economic enterprise security: it's composition, types, classification.....	272
3.2. Structure and elements of financial statements.....	275
3.3. Qualitative characteristics of financial statements and the principles of its preparation.....	281
3.4. Disclosure in financial statements	282
Summary and conclusions	285
Test questions and drills	286
References.....	286
CHAPTER 4. ORGANISATION OF BUSINESS ENTITY ECONOMIC SECURITY INFORMATION SUPPORT OF FINANCIAL COMPONENTS.....	288
4.1. Legal basis for regulation, organization, accounting records maintenance and financial reporting in Ukraine.....	288
4.2. Organization and accounting records maintenance	289
4.3. Primary accounting documents and ledgers	291
4.4. Accounting policy as an element of the information support organization of the financial component of the enterprise economic security.	293
4.5. Inventory of enterprise assets and liabilities: facilities, frequency of conducting	303
4.6. Organization and the basic rules of the inventory.....	306
4.7. Checking and registration of inventory results	313
Summary and conclusions	315
Test questions and drills	316
References.....	317
CHAPTER 5. METHODOLOGICAL BASICS OF INFORMATION ANALITICS.....	319
5.1. General charecteristics of information analitics methodology ...	319
5.2. Characteristics of information analitics general methods.....	322
5.3. Combination of analysis technique and synthesis technique in the information analitics procedure	330
Summary and conclusions	333
Test questions and drills	334
References.....	335
CHAPTER 6. METHODOLOGICAL SUPPORT OF EXTERNAL BENEFICIARY FINANCIAL ACTIVITIES INFORMATION ANALITICS	337
6.1. Methodology of complex comparative rating evaluating of	

enterprise financial state	337
6.1.1. Summation method.....	340
6.1.2. Ball method.....	341
6.1.3. Distance method.....	342
6.1.4. Enterprises ranking	345
6.2. Suppliers assessment according to criteria importance	346
6.3. Applying methodologies in enterprise operative planning	348
Summary and conclusions	351
Test questions and drills	352
References.....	352
CHAPTER 7. COMMERCIAL SECRETS LEGAL PROTECTION ...	354
7.1. Definition and features of commercial secrets.	
Object and subject of property right to commercial secrets	354
7.2. Enterprise commercial secrets property right, its elements and components	358
7.3. Legal confirmation of enterprise commercial secrets property right	361
7.4. Defining data of enterprise commercial secrets property right..	365
7.5. Admission and access to commercial secrets	369
7.6. Legal regulation of commercial secrets privacy while forming contracts, conducting negotiations	375
Summary and conclusions	376
Test questions and drills	377
References.....	378
CHAPTER 8. BUSINESS INTELLIGENCE.....	380
8.1. The role of business intelligence in the competitive struggle	380
8.2. Organization and effectiveness of business intelligence	383
8.3. Methods of data collection	387
8.4. Channels of information leakage	390
8.5. Data on business partners and competitors	392
8.6. Means of data collection.....	393
Summary and conclusions	396
Test questions and drills	397
References.....	398
CHAPTER 9. FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF BUSINESS ENTITIES.....	399
9.1. General provisions and classification of enterprise financial and economic security measures	399
9.2. Ukrainian entrepreneurship security tasks	401
9.3. Enterprise economic security service	402
9.4. Methods of protection against business espionage	404
Summary and conclusions	409

Test questions and drills	409
References.....	409
Recommended literature	410
Appendixes	416

**SECTION 3. ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF
ENTEPRISE PROPERTY AND PERSONAL SAFETY 448**

CHAPTER 1. BASES OF INDIVIDUAL SAFETY OF THE ENTERPRISE.....	448
1.1. Business security	448
1.2. Personal security of the entrepreneur	454
1.3. Personal security measures in cases of threats to the life of entrepreneur	456
1.4. The rules of personal security of the entrepreneur	457
Summary and conclusions.....	461
Test questions	462
References	463

CHAPTER 2. STANDARDS OF ENTERPRISE SAFETY	464
2.1. Objects of protection in entrepreneurial activity.....	464
2.2. Security standards in enterprise security providing activity	466
2.3. Information as a particular protection object	468
2.4. International standards of information security	474
Summary and references	476
Test questions	477
References	477

CHAPTER 3. PERSONNEL DEVELOPMENT AND WAYS OF ITS SECURITY PROVISION	479
3.1. Enterprise personnel security and ways of its provision	479
3.2. Enterprise security subdivision, its goals and objectives.....	486
3.3. Methods of enterprise personnel security provision.....	488
Summary and references	490
Test questions	491
References	491

CHAPTER 4. ENTERPRISE PERSONNEL SECURITY AND STAFFING	493
4.1. Enterprise staff as source of threats to its economic security	493
4.2. Stages and procedures of enterprise staff selection	500
4.3. Personnel department functions and objectives in enterprise economic security provision	505
Summary and conclusions.....	511
Test questions	511

Drills	512
References	513
CHAPTER 5. ENTERPRISE PROPERTY PROTECTION.....	514
5.1. Enterprise property as object of protection	514
5.2. Physical security of enterprise properties (assets).....	516
5.3. Enterprise assetes forcible takeover preventing	
5.4. Protective mechanisms of forcible takeover preventing	517
Summary and references	522
Test questions	527
Drills	528
References	529
Recommended literature	529